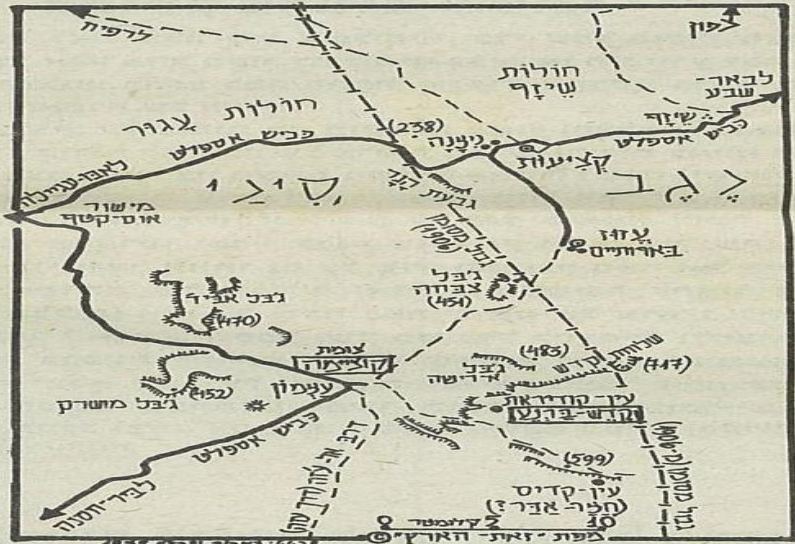

קדש ברנע

● עמיהוד ישראלי

קדש ברנע זוהתה לראשונה בשנת 1914 עם עין אל-קודייראת ע"י וולי ולורנס, שתיארו את התל והשרידים שבקירבתו. זיהוי זה, המבוסס על המובאות שבמיקרא, מקובל על דעת כולם. מעט מאוד השתנה בתל ובסביבתו מאז מסעם של שני החוקרים הבריטיים, להוציא את נסיונו של ג'רוויס, מושל סיני הבריטי, ליישב את הבדווים באיזור, תוך הישענות על עין אל-קודייראת שהוא המעיין העשיר ביותר בקידמת סיני וספיקתו עולה על 40 מע"ק לשעה.

במיקרא נזכרת קדש ברנע פעמים רבות כנווה במידבר-צין, מצפון למידבר פארן, במיגורו הצפוני-מזרחי של סיני. אתר זה הווה צומת חשוב ומיסעף לדרכים שהוליכו מאדום ומהערבה למצרים, כגון "דרך-שור", והמשכה של "דרך-האתרים", שהוליכה מאילת והנגב המרכזי צפונה, לעבר ערד והרי חברון (במדבר י"ג, כ"ו). קדש-ברנע הייתה אחת התחנות החשובות ביותר, בדרך יציאת מצרים. היה בה, כנראה, מרכז-אמפיקטיוני, ובה ישבו בני-ישראל מים ממש הלתפדו והתגבשו לפני פניסתם לארץ פנען (דברים א' מ"ו) עקב מקורות מימיה השופעים. מפאן נשלחו המרגלים לפנען לתור את הארץ והוציאו דיבתה רעה, וכאן התלוננו בני-ישראל לפני משה ואהרון (שמות, י"ד). בקדש-ברנע נפטרה מרים, אחות משה, וכאן ביקשו בני ישראל מים ממש (במדבר כ', כ'), ולכן קורא שם המקום "מי-מריבה" (במדבר, כ', י"ג), שפנו יותר מאוחר ע"י יחזקאל, "מי-מריבת-קדש" (יחזקאל ד', י"ט). מסתבר, שמקדש-ברנע יצאו בני ישראל להילחם בעמלק (במדבר י"ד, מ"מ"ה), וכן גם באמורים, שהתגוררו בהר-האמוראי (דברים א', מ"ד). מקדש-ברנע נמשך מסע-הנדודים לערבות-מואב, לאחר שהאדומים סירבו להתיר את המעבר בארצם (במדבר כ', ט"ז ואילך).

בשלהי שנת 1956 נערך סקר ארכיאולוגי בצפון סיני, ובאותה עת נערכו חפירות-בדיקה בתל עין אל-קודייראת. בתל ובסביבתו פוזורים ישובים רבים, עראיים וקבועים, החל מתקופת-האבן העתיקה (פליאולית), דרך תקופת הברונזה התיכונה א' והתקופה הישראלית, וכלה בתקופות הפרסית הרומית-ביזנטית. המישלחת, בראשותו של פרופ' מ. דותן, חשפה את תבניתה המדוייקת של המצודה שעל התל, שמימדיה מגיעים ל-41x60 מ' ועוביים הפולל של קירותיה - הכפולים ("חומת-סוגרים") מסתכם ב-4-5 מ'. החומה חוזקה במיגדל-פינה, ובמיגדל הצפוני-מזרחי נשתמרו בכמה מקומות נידבכים עד לגובה של 5 מ'. התל בוצר גם בסוללה-חלקלקה, ששיפועה הגיע לכ-40°, על מנת לבלום הסתערות אויב על החומות ולהגן מפני חלחול מים והתמוטטות היסודות. בשלהי שנת 1977 נמשכה חפירת המצודה עד לסלע-האם ע"י צוותו של הארכיאולוג רודולף כוהן. מהמימצאים החלקים שפבר התגלו עולה, כי המסד של מצודת קדש-ברנע מתייחס לתקופת המלך שלמה. הן נמצאו חרסים עם כתב-עברי, ועבודת החישוף והפייענוח עדיין נמשכת. לדעת רודולף כוהן, חרבה המצודה בימי מסע שישק ה' (935-914 לפנה"ס) לא"י. המימצאים עד כה מלמדים על שפע של מיצדיות ישראליות מימי בית-ראשון לאורך "דרך-האתרים" (קו דימונה-עבדת), ובהמשכה - נחל-צין, מישור הרוח, הר ונחל לוז. קו זה הווה, ככל-הנראה, את גבול ההתיישבות היהודית בנגב, וכן את גבולה הדרומי של ממלכת-יהודה. תיארוף מצודת קדש-ברנע לתקופת המלך שלמה, וחישופה של מצודה ישראלית בכונתילת אל-עג'רד ע"י ד"ר זאב משל-מחזקים את הסברה כי הדרך הישראלית למפרץ אילת ולעציון-גבר עברה בקידמת-סיני, לאורך הנתיב הנכוחי המכונה דרב אל-עזה (דרך-עזה). במערך זה תפסה קדש-ברנע מקום מרכזי ותיפקדה כתחנת-גבול ישראלית בואכה מידבריות סיני ומצרים מזה ומיפרץ אילת מזה.